שבילי פנחס

"וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל"

יעקב אבינו ביטל בכח התורה את החיבור בין עשו וישמעאל

יעק"ב נוטריקון למפרע ב'יטול ק'ליפות ע'שו י'שמעאל

"גדולה הכבשה העומדת בין שבעים זאבים"
"גדול הוא הרועה שמצילה ושומרה"

בפרשתנו פרשת תולדות, בשעה אשר "**עת צרה היא ליעקב**", ואנו בטוחים בדברי הנביא "**וממנה יושע**", דבר בעתו מה טוב, להתבונן בפרשתנו ולדלות משם דברי חיזוק ועידוד, במצב הקשה השורר כאן בארץ ישראל לתושבי ארץ הקודש, המוקפים מכל עבר עם אויבי ישראל, רשעים פראי אדם מבני ישמעאל בן האמה החיים על חרבם, ובכל הזדמנות מתנפלים באכזריות נוראה על זרע יעקב להרוג ולאבד אנשים נשים וטף, ה' ינקום דמם. וגם אחינו בני ישראל הפזורים בגולה, בנוסף על הדאגה לשלום אחיהם בארץ ישראל הנתונים בצרה ובשביה, חשים בכל צעד ושעל את השנאה התהומית המבעבעת בלבבות בני עשו המתהדרים כביכול ביושרם, אבל אינם מסוגלים להתאפק מלהביע את שנאתם לבני ישראל ואת חיבתם לבני ישמעאל.

כאשר אנו רואים מדי יום ביומו את השנאה העמוקה היוקדת בלב כל אומות העולם כנגד עם ישראל, אין לנו אלא לשנן ולהתבונן בחילופי הדברים שהיו בין אדריאנוס מלך רומי ובין התנא הקדוש רבי יהושע בן חנניה, שכאשר המלך ראה את השנאה הגדולה שיש לכל אומות העולם כנגד ישראל, והנה אחרי אלפי שנים של רדיפות ופרעות קשות, עם ישראל עדיין חי וקיים, לא היה יכול להתאפק מלהביע את גודל התפעלותו על כבשה אחת העומדת בין שבעים זאבים, כפי שמובא במדרש תנחומא (פרשתנו אות ה):

"**אדריאנוס אמר לרבי יהושע, גדולה הכבשה העומדת בין שבעים זאבים, אמר לו** [רבי יהושע], **גדול הוא הרועה שמצילה ושומרה ושוברן לפניה, הוי** (ישעיה נד-יז) **כל כלי יוצר עליך לא יצלח וגו'**".

ובכן ראוי לדעת מה שמבואר ב"מגלה עמוקות", כי חיבור זה בין בני עשו לבני ישמעאל, כבר נפתח במאבק הראשון שהתחולל בין יעקב אבינו, שהוא ראש ושורש לשרשרת קדושת בית ישראל שנקראו על שמו "**ישראל**", ובין עשו הרשע שהוא שורש פורה ראש ולענה של כל אויבי ישראל, אשר מאבק זה כבר התחיל עוד בהיותם במעי אימם, כמו שכתוב בפרשתנו (בראשית כה-כב): "**ויתרוצצו הבנים בקרבה**". ופירש רש"י: "**כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרכס לצאת**".

והנה כבר אז כשראה עשו הרשע שלא הצליח להתגבר לבדו על יעקב, הלך להתחבר עם קליפת ישמעאל, כמו שכתוב בסוף פרשתנו (שם כח-ט): "**וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל**", בחושבו שעל ידי החיבור בין עשו וישמעאל שהם ראשי אומות העולם, יצליח להתגבר על יעקב אבינו וזרעו ישראל. אולם יעקב אבינו עמוד התורה הצליח להתגבר עליהם בכח העמל והיגיעה בתורה, שקדושת התורה מבטלת את עשו וישמעאל, ב' ראשי הקליפות שסירבו לקבל את התורה.

נשכיל ללמוד מזה לקח נשגב, כי כמו שבימים ההם התגבר יעקב אבינו על ההתחברות בין עשו וישמעאל על ידי עסק התורה, כן בזמן הזה מוטלת החובה על כל אחד ואחד מישראל, ובמיוחד על לומדי התורה היושבים באהלה של תורה, להגביר חיילים לתורה, הן בכמות להוסיף שעות של קביעות עתים לתורה, והן באיכות להעמיק בפלפול ובעיון התורה, ובזכות זה נזכה להכניע את ההתחברות בין שני ראשי הקליפות עשו וישמעאל, ויתקיים בנו מקרא שכתוב (תהלים עה-יא): "**וְכָל קַרְנֵי רְשָׁעִים אַגַדֵּעַ תְּרוֹמַמְנָה קַרְנוֹת צַדִּיק**", בגאולה השלימה בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

"וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב"

פתח דברינו יאיר במקרא שכתוב בפרשתנו בלידת יעקב אבינו ועשו הרשע (כה-כה): "**ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער ויקראו שמו עשו, ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב**". ופירש רש"י: "**ויקרא שמו יעקב, הקדוש ברוך הוא**". והנה מכיון שהקב"ה בעצמו קרא את שמו "**יעקב**" על שם שאחז בעקב עשו, משמע שפעולה זו היתה חשובה מאד בעיני ה'.

וצריך ביאור להבין ולהשכיל, מה ראה יעקב אבינו על ככה שהפעולה הראשונה שעשה בצאתו לאויר העולם היא שאחז בעקב עשו. עוד צריך ביאור ליישב קושיית המפרשים, מאחר שנקרא על שם שאחז "**בעקב עשו**", היה ראוי להיקרא "**עקב**", מדוע אם כן הוסיף הקב"ה לשמו את האות י' וקרא את שמו "**יעקב**".

רחש לבי דבר טוב ליישב כל זה, על פי מה שנשים לב להתבונן בסיום פרשתנו פרשת תולדות, אחרי שהכתוב מספר בהרחבה, על הצלחתו של יעקב אבינו במצות רבקה אמו, לקבל מיצחק אביו את הברכות, שחשב בתחילה למסרן לעשו, שהיה איש ציד לרמות את יצחק אביו שהוא צדיק, וכשראה עשו שיעקב הצליח להתגבר עליו בקדושתו (שם כח-ט): "**וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל**".

וביאר ה"מגלה עמוקות" (תחילת פרשת ויצא) הענין בזה, כי כשראה עשו שלא הצליח בכוחות עצמו להתגבר על קדושתו של יעקב אבינו, הלך אל ישמעאל ולקח את מחלת בתו לאשה, בחושבו שעל ידי ההתחברות של ב' הקליפות הקשות עשו וישמעאל שהם ראשי אומות העולם, יעלה בידם להתגבר על יעקב אבינו. אמנם כדרכו בקודש הוסיף ה"מגלה עמוקות" לבאר ענין זה על פי הקדמות יקרות, ולתועלת הענין נרחיב לבאר דבריו הקדושים.

זוהר הקדוש: "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו"
שלא לחבר קליפת עשו השור וקליפת ישמעאל החמור

רבינו האריז"ל: גלות אחרונה כלולה מאדום וישמעאל
שהן בבחינת שתי הרגלים של קומת הקליפה

יעקב אבינו אחז בעקב עשו כדי לבטל קליפת הרגל,
שכן עק"ב נוטריקון למפרע ב'יטול ק'ליפת ע'שו

הקב"ה היודע שעשו יתחבר עם ישמעאל הוסיף י' לשם יעק"ב
כדי לרמז ב'יטול ק'ליפות ע'שו י'שמעאל

"לא תחרוש בשור ובחמור" שלא לחבר בין עשו לישמעאל

נקדים להתבונן באחת משס"ה מצוות לא תעשה בפרשת כי תצא (דברים כב-י): **"לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו"**. ומבאר בזוהר הקדוש (פרשת בשלח סד:) הביאור הפנימי למצות לא תעשה זו, שאסור לחבר בין שני כוחות הטומאה של אומות העולם הנקראים **שור וחמור**, כי כאשר הם מתחברים אין העולם יכול להתקיים.

ומבאר ה"מגלה עמוקות" הענין בזה על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת פנחס רמו:) כי ישמעאל הוא חסד שמצד הקליפה, שהוא הסיגים והפסולת של החסד שמצד הקדושה, ולכן יצא מאברהם שמדתו היא חסד של הקדושה, ואילו עשו הוא גבורה שמצד הקליפה, שהיא הסיגים והפסולת של הגבורה שמצד הקדושה, ולכן יצא מיצחק שמדתו היא גבורה של הקדושה.

והנה בברית בין הבתרים כתוב (בראשית טו-י): **"ויקח לו את כל אלה ויבתר אותם בתוך"**, ומבאר ה"מגלה עמוקות" (פרשת לך לך) הענין בזה, כי שבעים אומות העולם נחלקות לשני חלקים, **ל"ה** אומות מימין של הקדושה שהן בבחינת **חסד דקליפה**, ושרו של ישמעאל ממונה ועומד עליהן, ולעומתן ישנן **ל"ה** אומות משמאל של הקדושה שהן בבחינת **גבורה דקליפה**, ושרו של עשו ממונה ועומד עליהן.

נמצא לפי זה כי שבעים אומות הן **אל"ה** מול **אל"ה**, כלומר **ל"ה** אומות מימין עם **א'** שהוא שרו של ישמעאל העומד עליהן, וכן **ל"ה** אומות משמאל עם **א'** שהוא שרו של עשו העומד עליהן. ואמנם ישראל עם קדשו נמצאים בתווך בין שני **אל"ה**. וזהו רמז הכתוב: **"ויקח לו את כל אלה"** - ב' פעמים **אל"ה** של ע' אומות, **"ויבתר אותם בתוך"**, שביתר אותם לשני חלקים, והכניס את ישראל בתווך כדי להפריד ביניהם.

הנה כי כן זהו ביאור הזוהר הקדוש בביאור הלא תעשה: **"לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו"**, כי סכנה גדולה מרחפת מהחיבור של שני כוחות הללו, קליפת עשו שהיא שור וקליפת ישמעאל שהיא חמור, שהם שורש כל כוחות הטומאה של שבעים שרי אומות העולם. והרי זה כמו ששנינו במשנה (סנהדרין עא:): **"פיזור לרשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים רע להן ורע לעולם, כינוס לרשעים רע להן ורע לעולם, ולצדיקים הנאה להן והנאה לעולם"**.

עשו התחבר עם ישמעאל כדי להילחם כנגד יעקב שמדתו תפארת

בדרך זו מבאר ה"מגלה עמוקות" הטעם שהלך עשו להתחבר עם ישמעאל, על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת וישלח קעב:) כי יעקב אבינו מדתו היא **תפארת** שמצד הקדושה, הכלולה מב' המדות חסד של אברהם וגבורה של יצחק, הנה כי כן כאשר ראה עשו שיעקב הצליח בכח קדושתו להתגבר עליו ולקחת ממנו הברכות, שפט מזה שכוחו של יעקב בצד הקדושה גדול מכוחו בצד הטומאה, כי עשו הוא רק **גבורה דקליפה**, ואילו יעקב הוא **תפארת שמצד הקדושה** הכלולה מחסד וגבורה.

לכן ביקש עשו להתחכם על יעקב על ידי שהתחבר עם ישמעאל: **"וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל"**, בחושבו שבכך יהיו שניהם יחד בבחינת **תפארת שמצד הקליפה**, ויצליחו להתגבר על יעקב **תפארת של הקדושה** הכלולה מחסד וגבורה, כי אחרי שנשא את מחלת בת ישמעאל הרי גם הוא כולל חסד וגבורה שמצד הקליפה.

אולם יעקב אבינו זכה בכח קדושתו להתגבר גם על ההתחברות של ב' הקליפות עשו וישמעאל. וזהו הענין ששלח יעקב מלאכים אל עשו לומר לו (שם לב-ה): **"עם לבן גרתי"**, ופירש רש"י: **"גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים"**, ואין אני מתייראה מההתחברות שלך עם ישמעאל.

והוסיף יעקב לומר לו (שם ו): **"ויהי לי שור וחמור"** מצד הקדושה, **שור** זה יוסף שנאמר אצלו (דברים לג-יז): **"בכור שורו הדר לו"**, **וחמור** זה יששכר שנאמר אצלו (בראשית מט-יד): **"יששכר חמור גרם"**, ועל ידי **השור והחמור** שמצד הקדושה, יש בכוחי להכניע גם את ב' הקליפות של **שור וחמור**. אלו תוכן דבריו הקדושים.

"וילך עשו אל ישמעאל" לחבר ב' רגלי הקליפה להליכה

כעבדא קמיה מאריה נראה להוסיף תבלין לדברי ה"מגלה עמוקות", לפרש לפי דבריו הקדושים דקדוק לשון הכתוב: **"וילך עשו אל ישמעאל"**, כדי לחבר את ב' הקליפות של עשו וישמעאל, על פי הקדמה יקרה ממשנתו הטהורה של רבינו האריז"ל ב"לקוטי תורה" (פרשת כי תצא), כי ד' הגלויות: **בבל, מדי, יון, אדום**, הן בבחינת קומה שלימה של הקליפה מכף רגל עד ראש, הנה הדברים בלשון קדשו:

"והנה גלות בבל הוא נגד הראש, לכן נאמר (דניאל ב-לח) [בפתרון החלום שפתר דניאל לנבוכדנצר מלך בבל], **אנת הוא רישא דדהבא** [אתה בבל הוא ראש הזהב], **מדי ופרס הוא נגד הזרועות שהם שתים, יון נגד הגוף שהוא אחד, ואדום וישמעאל נגד הירכיים שהם שתים וארוכים"**.

נמצינו למדים מדבריו חידוש גדול, כי הגלות האחרונה שאנו נמצאים בה היא בבחינת שתי הרגלים של הקליפה, שהן **גלות אדום וגלות ישמעאל**, המעמידים את כל קומת הקליפה. והנה ברגל אחת אי אפשר ללכת כי אם לדלג, והרוצה ללכת צריך להשתמש עם ב' הרגלים. הנה כי כן ירווח לנו להבין דקדוק לשון הכתוב: **"וילך עשו אל ישמעאל"** - **"וילך"** דייקא, ללמדנו שתכלית התחברותו אל ישמעאל היתה כדי לחבר את ב' רגלי הקליפה, וכך יוכל ללכת בשתי רגלים להילחם כנגד יעקב אבינו.

יומתק להבין בזה מקרא שכתוב בענין הגאולה העתידה (דברים לב-לה): **"לי נקם ושילם לעת תמוט רגלם"**. ולפי דברי האריז"ל הכוונה בזה על הגלות האחרונה הכלולה מב' רגלי הקליפה שהן עשו וישמעאל, ועל כך אומר הקב"ה: **"לי נקם ושילם"**, עתיד אני לנקום מכל אומות העולם את נקמת דם עבדיו השפוך, **"לעת תמוט רגלם"**, של עשו וישמעאל השולטים על שבעים אומות העולם.

יעקב אבינו הכניע בכח התורה את עשו וישמעאל

בדרך זו במסילה נעלה לבאר איך הצליח יעקב אבינו בקדושתו, לבטל את ההתחברות של עשו וישמעאל שהם ב' קליפות של **השור והחמור**, על פי מה ששנינו במשנה (אבות פ"א מ"ב): **"על שלשה**

מגלה עמוקות: "וילך עשו אל ישמעאל", עשו הלך להתחבר עם ישמעאל בחושבו שבכך יוכל להתגבר על יעקב

יעקב אבינו ביטל את קליפות שור וחמור עשו וישמעאל על ידי עסק התורה "כשור לעול וכחמור למשאוי"

"אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'", על ידי ההליכה בתורה מבטלים את ב' הרגלים של עשו וישמעאל

ביטול הגלות האחרונה קליפות השור והחמור, על ידי משיח בן יוסף שור דקדושה ומשיח בן דוד עני ורוכב על החמור

דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". ומפרש בזוהר הקדוש (פרשת ויצא קמו:): **"התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם"**. וזהו שכתוב (בראשית כה-כז): **"ויעקב איש תם יושב אהלים"**, ופירש רש"י: **"אהלו של שם ואהלו של עבר"**, וכן בדרכו לחרן למד י"ד שנה בבית מדרשו של עבר בלי שינה.

והנה שנינו בגמרא (עבודה זרה ה:): **"תנא דבי אליהו לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי"**. וביאר בחידושי ה"חתם סופר" זי"ע (חולין ז.) הכוונה בזה, **כי שור לעול** הוא לימוד בעיון כדי לברר את ההלכה, **וחמור למשא** הוא לשנן ולזכור את בירורי ההלכות. וכן פירש הגה"ק בעל "בן איש חי" בספרו "בן יהוידע" (ע"ז שם): **"לעולם ישים אדם עצמו כשור לעול וכחמור למשוי. נראה לי בסייעתא דשמיא, כשור לעול בלימוד העיון והסברה, וכחמור למשוי בלימוד הגירסה"**.

מעתה ירווח לנו להבין איך זכה יעקב אבינו בגודל קדושתו להכניע גם את ההתחברות בין עשו וישמעאל, שהם ב' קליפות **"שור וחמור"** שמצד הקליפה. ולפי המבואר הכניע אותם על ידי שעסק בתורה: **"כשור לעול וכחמור למשאוי"** בעיון ובבקיאות, ועל כך שלח לומר לעשו: **"ויהי לי שור וחמור"**, לרמז לו שעל ידי עסק התורה **כשור לעול וכחמור למשאוי**, יש בכוחו להכניע ולבטל גם את ההתחברות של ב' הקליפות **שור וחמור**, שהרי כאשר הופיע הקב"ה מהר פארן לתת את התורה לישמעאל ועשו, סירבו לקבלה.

נפלא לבאר בזה מה שדרשו בתנא דבי אליהו זוטא (פרק א) מקרא שכתוב בדברי הנביא (ישעיה לב-כ): **"אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור, משום דבי אליהו אמרו, לעולם יהא אדם כשור לעול וכחמור למשא, וכבהמה שחורשת בבקעה ובשדה, כך יהא אדם עוסק וחורש בדברי תורה בכל יום תמיד, שנאמר אשריכם זורעי על כל מים, ואין מים אלא דברי תורה, שנאמר** (שם נה-א) **הוי כל צמא לכו למים"**.

ולפי האמור הרמז בזה, כי בזכות שאיש ישראל עוסק בתורה: **"כשור לעול וכחמור למשא"**, הרי הוא זוכה להכניע את ב' הקליפות של **שור וחמור**, אשר כפי המבואר הם ב' רגלי הקליפה המעמידים את כל הקליפות. וזהו שאמר הנביא: **"אשריכם זורעי על כל מים"**, שעוסקים בתורה שנמשלה למים: **"כשור לעול וכחמור למשא"**, כי בזכות זה, **"משלחי רגל השור והחמור"**, הרי הם משלחים לעזאזל את ב' הקליפות של עשו וישמעאל שהם **"רגל השור והחמור"**.

ויש לומר כי מטעם זה מצינו בעסק התורה לשון הליכה, כמו שכתוב בפרשת בחוקותי (ויקרא כו-ג): **"אם בחוקותי תלכו"**. ופירש רש"י: **"שתהיו עמלים בתורה"**. וכן כתוב (תהלים קיט-א): **"אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'"**. כדי לרמז בכך כי על ידי עסק התורה שהוא בבחינת **הליכה** בשתי רגלי הקדושה, אנו מכניעים ומבטלים את שתי רגלי הקליפות של הגלות האחרונה גלות אדום וגלות ישמעאל.

"וידו אוחזת בעקב עשו" כדי לבטל את קליפת הרגל של עשו

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין כוונתו העמוקה של יעקב אבינו, שמיד בעת לידתו בעולם פעל את הפעולה הראשונה: **"וידו אוחזת בעקב עשו"**, כי יעקב אבינו כבר השיג עוד בהיותו במעי אמו, כשראה שעשו מפרכס לצאת לעבודה זרה, שהוא אחת משתי רגלי הקליפה, ומטעם זה כשעברה רבקה על פתחי תורה של שם ועבר, היה יעקב רץ ומפרכס לצאת לעסוק בתורה, כדי להכניע את קליפת עשו בכח עסק התורה, ולכן בעת לידתו של יעקב עשה מעשה רב: **"וידו אוחזת בעקב עשו"**, כדי לבטל בקדושת תורתו את קליפת הרגל של עשו.

ויש להוסיף בזה פנינה יקרה, לבאר בזה לשון קדשו של רש"י שמפרש הכתוב: **"ויתרוצצו הבנים בקרבה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרכס לצאת"**. וצריך ביאור מדוע אצל יעקב אבינו כתב רש"י: **"רץ ומפרכס לצאת"**, ואילו אצל עשו דילג על מלת **"רץ"** וכתב רק **"מפרכס לצאת"**.

אך לפי האמור יש לומר שדקדק לכתוב כן בכוונה תחילה, כי אצל יעקב אבינו שכבר היו לו ב' רגלי הקדושה במעי אמו, לכן כתב שכשעברה אמו על פתחי תורה: **"יעקב רץ ומפרכס לצאת"** בשתי רגליו כדי לעסוק בתורה, אבל עשו הרשע שעדיין לא התחבר עם ישמעאל, לא היה אז רק בבחינת רגל אחת מצד הקליפה, נמצא שלא היה יכול לרוץ בשתי רגליו, לכן כתב עליו רש"י שכשעברה רבקה על פתחי עבודה זרה: **"עשו מפרכס לצאת"** ברגל אחת כדי לצאת לעבודה זרה.

"וידו אוחזת בעקב עשו" בכח פלפול התורה שבו

הנה מה טוב ומה נעים לפרש לפי זה דקדוק לשון הכתוב: **"וידו אוחזת בעקב עשו"**, נקדים דברות קדשו של ה"חתם סופר" (פרשת לך לך ד"ה ידו בכל), לפרש מה שאמר המלאך להגר על ישמעאל בנה (בראשית טז-יב):**"והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו"**, על פי מה ששנינו בגמרא (ב"ב טז: יז.):

"תנו רבנן שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא, אלו הן אברהם יצחק ויעקב, אברהם דכתיב ביה בכל, יצחק דכתיב ביה מכל, יעקב דכתיב ביה כל". ופירש רש"י: **"בכל מכל כל, באברהם כתיב** (בראשית כד-א) **וה' ברך את אברהם בכל, ביצחק כתיב** (שם כז-לג) **ואוכל מכל, ביעקב כתיב** (שם לג-יא) **וכי יש לי כל, כלומר לא חסרו שום טובה"**.

וכתב בשל"ה הקדוש (פרשת חיי שרה תורה אור) כי שורש כל הברכות בתכלית השלימות, הוא מה שכתוב אצל יעקב אבינו שהיה לו **"כל"** בלי שום הוספה, כי מיטתו היתה שלימה וכל בניו היו צדיקים בלי שום פסולת. אבל מה שכתוב אצל אברהם **"בכל"** בהוספת **ב'** ואצל יצחק **"מכל"** בהוספת **מ'**, הוא משום שהברכות לא היו כל כך בשלימות, כי מאברהם יצא ישמעאל ומיצחק יצא עשו.

לפי זה מפרש ה"חתם סופר" דברי המלאך על ישמעאל: **"וידו בכל"**, לרמז בכך שכוחו של ישמעאל הוא רק אם יש פסולת בעבודת ישראל, בבחינת מה שנאמר אצל אברהם **"בכל"** משום שיצא ממנו ישמעאל שהוא פסלתו, והעצה לכך היא, **"ויד כל בו"**, שיעבדו ישראל את ה' בעבודה זכה וטהורה בלי שום פסולת, בבחינת יעקב שנאמר אצלו **"כל"** בלי שום הוספה, שאז יזכו להכניע את קליפת ישמעאל.

וכן פירש ה"שפת אמת" (פרשת חיי שרה שנת תרנ"א): **"וזהו שנאמר בישמעאל ידו בכל, שהיה לו חלק במדת אברהם** [שנאמר אצלו בכל], **ויד כל בו, שמדת יעקב** [שנאמר אצלו כל] **גובר ושולט עליו, שבזה אין אחיזה לשום סטרא אחרא כי הוא אמת לאמיתו".**

"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"

חשבתי דרכי לקשר את הביאור של ה"חתם סופר" על **"ויד כל בו"**, עם דברות קדשו של ה"חתם סופר" בדרשותיו (חלק א דף קפג טור ב ד"ה כן הדבר) שמלמד אותנו יסוד גדול בענין תלמידי חכמים העוסקים בתורה ונלחמים במלחמתה של תורה, שבזכות זה הם מבטלים את כוחם של אומות העולם כנגד ישראל, והנה הדברים בלשון קדשו:

"אמרו חז"ל (ברכות סד.) **תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, והכוונה הנכונה בזה, דהנה כי כל המדות נבראו מאת הבורא יתברך שמו, מדות הבושה והעזות, הגאוה והענוה, והשלום והמחלוקת, ואי אפשר לעולם בלי שום מדה מהמדות, ואי אפשר לומר שתעקר מדה אחת מכל וכל, אך ראוי להשתמש בהם במקומות הראויים.**

והנה המחלוקת נאה ויאה לעוסקי בתורה ופלפולה ועולים בהר ה' ומקום קדשו, זה יאמר לפי שכלו וזה לפי שכלו, עד כי יכריח אחד את חבירו להעמידו על האמת כמחלוקת שמאי והלל, ועל ידי זה לא יהא אחיזה לקליפה לגרום מחלוקת בעולם וכו', ועל דרך זו מרבים שלום בעולם, שמחלוקותם גורם הסתלקות אחיזת הנחש הקליפה.

אמנם בשעה שמתעצלים מלעסוק בתורה ופלפולה ושלום ביניהם [בלי מלחמתה של תורה], **מתעוררים תאוותם ואינם מסתפקים במה שיש להם וכו', ומתקנאים איש ברעהו, והנחש מתגרה להרבות מחלוקת ביניהם, כי אי אפשר לעולם בלא מדה זאת, וכיון שלא תמצא בקדושה, על כרחך תמצא בטומאה".**

"והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל"

בדרך זו מפרש ה"חתם סופר" רמז הכתוב במלחמת עמלק (שמות יז-יא): **"והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק",** על פי מה ששנינו בגמרא (בבא קמא צב.) שעצמותיו של יהודה היו מגולגלים ארבעים שנה במדבר, ולא היה יכול לבוא אל מקום מנוחתו בגן עדן, לפי שאמר ליעקב אביו (בראשית מד-לב): **"אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים"**, עד שהתפלל משה עליו שיכנס לגן עדן, אבל עדיין לא היה יכול לפלפל עם החכמים בגן עדן, התפלל עליו משה: **"ידיו רב לו"**, שיוכל לפלפל עם החכמים בתורה. מבואר מזה כי הביטוי **"ידיו"** רומז על העסק בפלפול התורה.

והנה ידוע שבכל תלמיד חכם יש ניצוץ ממשה רבינו ע"ה, כמו שמצינו בגמרא שהאמוראים נהגו לומר זה לזה (שבת קא: סוכה לט. ביצה לח:): **"משה שפיר קאמרת"**. הנה כי כן זהו רמז הכתוב: **"והיה כאשר ירים משה ידו"**, כאשר ירים התלמיד חכם הנקרא משה את **"ידו"** בפלפולא דאורייתא, שתלמידי חכמים מפלפלים זה עם זה במלחמתה של תורה, **"וגבר ישראל"**, שבזכות זה הם מחלישים כח המלחמות שמצד הקליפה, **"וכאשר יניח ידו"**, כשאין תלמידי החכמים עוסקים בפלפולא ומלחמתה של תורה, אז יש ח"ו כח לסטרא אחרא להילחם כנגד הקדושה, **"וגבר עמלק"** חס ושלום.

מעתה יומתק להבין הפירוש של ה"חתם סופר" במאמר המלאך על הכנעת קליפת ישמעאל: **"ויד כל בו"**, על ידי מדתו של יעקב שנאמר אצלו **"כל"**, ולפי דברי ה"חתם סופר" הנזכר יש לפרש כוונתו **"ויד כל בו"**, שאם נדבק בכח הפלפול של יעקב שהוא **"יד כל"** על דרך **"ידיו רב לו"**, בזכות זה **"ויד כל בו"** נצליח להכניע את קליפת ישמעאל.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין המעשה הנפלא שעשה יעקב אבינו מיד בלידתו: **"וידו אוחזת בעקב עשו"** - **"וידו"** דייקא, כח פלפול התורה שלו בבחינת **"ידיו רב לו"**, יד זו **"אוחזת בעקב עשו"**, להכניע קליפת עשו שהוא בבחינת רגל הקליפה, אשר כפי המבואר כבר הקדים מלאך ה' לגלות לנו, שכך צריך לבטל את קליפת ישמעאל שגם הוא בבחינת רגל הקליפה, באומרו: **"ויד כל"**, כח הפלפול של יעקב שנקרא **"כל"** הוא **"בו"** בישמעאל להכניעו. נמצא כי ביטול ב' רגלי הקליפה עשו וישמעאל, הוא בכח **"ידו"** של יעקב פלפול התורה, שעל כך נאמר: **"אשרי תמימי דרך 'ההולכים' בתורת ה'"**, ההליכה בשתי רגלי הקדושה לתורה מבטלת את שתי רגלי הקליפה עשו וישמעאל.

הקב"ה הוסיף את האות י' לשם יעק"ב לרמז על ב'יטול ק'ליפות ע'שו י'שמעאל

בדרך המלך נלך לבאר בזה הטעם שהוסיף הקב"ה לשמו של **"יעקב"** את האות **י'** שבשמו, על אף שיעקב אחז רק **"בעקב עשו"**. ויש לומר כי יעקב אבינו רצה לבטל רק קליפת הרגל של עשו, כי עדיין לא ידע שהוא עתיד להתחבר עם ישמעאל, ולכן אחז רק **"בעקב עשו"** לרמז בכך **עק"ב** נוטריקון למפרע **ב'יטול ק'ליפת ע'שו.**

אולם הקב"ה המגיד מראשית אחרית ידע שעתיד עשו להתחבר עם ישמעאל בבחינת ב' רגלי הקליפה, לכן **"ויקרא שמו יעקב"**, בהוספת אות **י'** על **עק"ב**, כדי לרמז בכך שיש בכוחו לבטל בקדושת תורתו, לא רק את קליפת עשו אלא גם את קליפת ישמעאל, שכן **יעק"ב** נוטריקון למפרע **ב'יטול ק'ליפות ע'שו י'שמעאל.**

הנה מה טוב ומה נעים לסיים מאמר זה במה שדרשו חכמינו ז"ל במדרש תנחומא (בראשית סימן א) מקרא שכתוב הנ"ל: **"אשריכם זורעי על כל מים, אלו עוסקי תורה שנמשלו למים, שנאמר הוי כל צמא לכו למים, משלחי רגל השור, זה משיח בן יוסף שנמשל לשור** ["בכור שורו הדר לו"], **וחמור זה משיח בן דוד, שנאמר** (זכריה ט-ט) **עני ורוכב על חמור".**

לפי דברי האריז"ל יש לבאר הענין בזה, כי היות שהגלות האחרונה כלולה מגלות אדום וגלות ישמעאל שהם ב' רגלי הקליפה, לכן יפה דרשו במדרש: **"אשריכם זורעי על כל מים, אלו עוסקי תורה שנמשלו למים, שנאמר הוי כל צמא לכו למים"**, כי בזכות שיעסקו ישראל בתורה: **"כשור לעול וכחמור למשא"**, ישלח הקב"ה את שתי רגלי הקדושה משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, ועל כך נאמר, **"משלחי רגל השור זה משיח בן יוסף שנמשל לשור, וחמור זה משיח בן דוד, שנאמר עני ורוכב על חמור"**, שהם יכניעו ויבטלו את ההתחברות של עשו וישמעאל, ותתקיים בנו התפלה בשמונה עשרה: **"ומלכות הרשעה והזדים מהרה תעקר ותשבר ותמגר ותכניע במהרה בימינו"** אמן.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com